

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ТРУДОВИЙ МІГРАНТ» В МІЖНАРОДНОМУ АКТАХ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Рюль В.О.

м.Ужгород

Проведено аналіз міжнародних та українських правових актів щодо визначення категорії «трудоий мігрант».

Ключові слова: трудова міграція, трудоий мігрант, законодавство

Чітко окреслити розуміння терміну «трудоий мігрант» так само як і «трудова міграція» не є можливим, адже так само існує велика кількість підходів до його визначення та класифікації.

Статистичні дані Організації Об'єднаних Націй (ООН) вказують, що серед 200 млн. міжнародних мігрантів, що налічуються на планеті, практично половину становлять працівники-мігранти.

Авторитетний англійський учений П. Стокер, котрий працює над проблемами трудової міграції, виділяє п'ять основних типів міжнародних мігрантів, з-поміж яких він називає:

- поселенців;
- контрактних працівників;
- професіоналів;
- нелегальних іммігрантів;
- осіб, що шукають притулок;
- біженців.

«Трудящі-мігранти» – це контрактні працівники, якими є особи, прийняті на роботу на обмежений термін, як правило, некваліфіковані чи низькокваліфіковані сезонні робітники; професіонали – особи з високим рівнем освіти і достатнім досвідом роботи, велика кількість яких є співробітниками багатонаціональних корпорацій і які переїжджають з однієї філії до іншої. Здебільшого у міжнародних документах використовується термін «трудоий мігрант» (іноді перекладається українською як «працівник-мігрант»). [1]

Об'єктом дослідження даної статті є аналіз міжнародного та українського законодавства щодо категорії «трудоий мігрант».

Наявність варіантів пов'язана з тим, що категорія «працівник-іноземець» не є однозначним поняттям. Працівники-іноземці як категорія іноземців загалом, котрі здійснюють трудову діяльність, підпадають під різне правове регулювання. Звертає на себе увагу той факт, що яким би родовим поняттям не охоплювалися іноземці, з-поміж них завжди можна виділити окремі категорії залежно від термінів перебування в державі, характеру роботи, що виконується, й підстав її виконання. Наприклад, категорії іноземців можуть систематизуватися за терміном перебування на території держави:

- особи, термін перебування яких не обумовлюється при прибутті;
- дипломатичні працівники і працівники міжнародних організацій;
- студенти, що прибувають на навчання;

- підприємці, що мають постійний бізнес;
- біженці й особи, що одержали політичний притулок. [3]

Зрозуміло, що зазначені категорії іноземців не підпадають під визначення іноземного працівника, хоча деякі з них займаються оплачуваною діяльністю. Різниця в тому, що правове положення цих осіб регулюється міжнародними нормами і спеціальним внутрішнім законодавством чи законодавством держави, яка їх відряджає, але не трудовим правом.

- 2) особи, котрі тимчасово знаходяться на території держави: діячі культури, науки, спорту, делегати й інші особи.

Класифікація може бути наведена і на підставах перебування на території іншої держави:

- а) іноземці, що знаходяться на легальному становищі,
- б) нелегали.

Класифікації можуть бути дуже різними, і наведення деяких із них підтверджує факт багатоплановості і різнобічності міжнародної праці. Дослідження правового регулювання різних категорій іноземців становить інтерес з погляду аналізу особливостей їхнього правового статусу. Незважаючи на наявність таких стабільних правових інститутів, як паспортні режими, імміграційні закони, діяльність міжнародних організацій у галузі становлення і регламентації правового статусу різних категорій іноземців, єдиної, загальноприйнятої й сталої міжнародно-правової бази для регулювання переміщення людей через національні кордони наразі не існує. Обґрунтованість індивідуального підходу до кожної категорії іноземців не може викликати сумнівів — це правило в безперечному порядку діє й щодо вітчизняних громадян, а наявність у правовідносинах «іноземного елемента» завжди ускладнює положення і має потребу в додатковій правовій регламентації, причому не тільки в трудовій, але й у будь-якій іншій сфері суспільних відносин [4].

Конвенція № 97 за 1947 рік Міжнародної організації праці вказувала, що «працівник-мігрант» – це особа, яка мігрує з однієї країни до іншої з наміром отримати роботу, використовуючи власні можливості, це стосується і фінансової сторони.

Сьогодні Україна не є стороною Конвенції, проте йде обговорення про можливість приєднання до неї.

В такому ракурсі пояснює термінологію, що стосується даної категорії і Міжнародна організація з міграції. У розробленому її фахівцями глосарії сказано, що трудова міграція – це «пересування людей з однієї країни в іншу країну з метою найму на роботу». Тут також зазначається, що у більшості країн трудова міграція регулюється національним міграційним законодавством. Крім того, деякі країни-донори відіграють активну роль в регулюванні зовнішньої трудової міграції своїх громадян і забезпеченні для них сприятливих умов за кордоном, зокрема щодо працевлаштування. [1]

В Європейській конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів (1977 р.) зроблено акцент на правовому аспекті становища іноземного працівника. Відповідно до неї, під працівниками-мігрантами розуміють

громадян однієї з сторін, яким дозволено іншою стороною проживати на її території для виконання оплачуваної роботи. Конвенція також містить визначення сезонних трудящих-мігрантів. Ними є особи, які, будучи громадянами однієї зі сторін, займаються на території іншої сторони діяльністю, що залежить від пори року, на основі контракту на певний термін або на виконання конкретної роботи. Отже, під це визначення не підпадають мігранти, які не мають належних дозволів на перебування та працевлаштування. Конвенція підписана Україною у 2004 р., ратифікована Верховною Радою України у 2007 р., внаслідок чого її норми стали частиною національного законодавства. [2]

Найширше визначення і перелік різних категорій працівників-мігрантів містить Міжнародна конвенція про захист прав усіх працівників-мігрантів та членів їхніх сімей, прийнята ООН у 1990 р. (набула чинності у 2003 р.). У ній записано, що термін «працівник-мігрант» означає особу, яка буде займатися, займається або займалася оплачуваною діяльністю у державі, громадянином якої він чи вона не є. [3]

За наведеними визначеннями до працівників-мігрантів належать прикордонні працівники (фронт'єри), сезонні працівники, моряки (рибалки), працівники, які зайняті на стаціонарних прибережних установках, такі, робота яких пов'язана з переїздами, так звані «працівники на проєкті» та «працівники цільового найму», а також особи, які працюють не за наймом.

Як бачимо Конвенція ООН охоплює також і нелегальних або незаконних працівників-мігрантів, тобто мігрантів з невизначеним правовим статусом. Не зважаючи на те що Україна не долучилася до Конвенції, проте її устава як і інших міжнародні документи такого рівня, є орієнтиром у тлумаченні термінів.

Спроби прийняття в Україні закону, який би визначав концептуальні засади міграційної політики, а також містив трактування відповідних юридичних термінів, досі не мали успіху. Зареєстрований у Верховній Раді закон «Про зайнятість населення» прийнятий 5 липня 2012 року, набуваючи чинності від 1 січня 2013 року дає визначення трудової міграції як переміщення особи, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальної одиниці з метою виконання або пошуку роботи. Однак у тексті законопроекту говориться про право громадян України займатися трудовою діяльністю під час перебування за кордоном, якщо вона не суперечить законодавству країни-реципієнта. Таким чином, запропоноване трактування трудової міграції відповідає нормам Європейської конвенції про захист прав працівників-мігрантів (1977 р.) і поширюється лише на законних працівників-мігрантів. [2]

Таким чином, у ході цього обстеження до зовнішніх трудових мігрантів віднесені громадяни України працездатного віку, які займалися оплачуваною економічною діяльністю на території інших країн постійно, сезонно або тимчасово (включаючи тих, які працювали без офіційного статусу). До них не включалися прикордонні маятникові трудові мігранти.

Ми можемо зробити висновок, який стосується поняття «трудоий мігрант». Дана категорія, на нашу думку, мають бути чітко окреслені і закріплені на законодавчому рівні, а саме, у Трудовому кодексі України та при подальших розробках редакцій Закону України «Про зайнятість населення» Законодавче визначення вищенаведених понять дозволить вдосконалити адміністративно-правове регулювання трудової міграції в Україні.

Джерела та література:

1. Національна доповідь про людський розвиток 2011. Україна на шляху до соціального залучення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf
2. Прибиткова І. Трудові мігранти у соціальній ієрархії українського суспільства: статусні позиції, цінності, життєві стратегії, стиль і спосіб життя / І. Прибиткова // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 4. – С. 156-167.
3. Стан дотримання захисту прав громадян України за кордоном : [спеціальна доповідь уповноваженого : Верховної Ради України з прав людини]. - К., 2006. - С. 18.
4. Стасюк М., Крюковський. Вплив міграційних процесів на основні демографічні показники в Україні // Україна: аспекти праці. – 2004. - № 5. – С. 40-45.
5. Щерба Г. І. Основні мотиви міграції трудового населення України (за результатами соціологічних досліджень) / Г. І. Щерба // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Структурна трансформація територіальних суспільних систем (зб. наук. пр.). Вип. 5(67) / НАН України; Ін-т регіональних досліджень; відп. ред. Є. І. Бойко. - Львів, 2007. - С. 232-249.

The analysis of international and Ukrainian legal acts concerning definition of "migrant worker".

Keywords: labor migration, migrant worker legislation